

TÜRKİYE’DE 65 YAŞ VE ÜSTÜ NÜFUSUN DURUMU¹

Son aylarda dünya genelinde pandemi olarak ilan edilen korona virüsüne karşı hem dünya geneli hem de Türkiye’de salgınla mücadele kapsamında birçok önlem alındı. Salgının görüldüğü ülkelerin yarısından fazlası okulların ve zorunlu olmayan işlerin yapıldığı işyerlerinin kapatılması önlemlerini alırken birçok ülke de salgının yayılmasını önleme amacıyla sokağa çıkma yasağını uygulamaya koydu.

Bu kapsamda Türkiye’de de okullar kapatıldı, birçok işyeri kendi aldığı kararla evden çalışmaya geçti ve yurttaşların zorunlu olmadıkça evden çıkmaması gerektiği tavsiye edildi, 65 yaş ve üstü kişiler için ise sokağa çıkma yasağı uygulanmaya başlandı. 21 Mart Cumartesi saat 24.00 itibariyle 65 yaş ve üstü olanlar ile kronik rahatsızlığı olan vatandaşların sokağa çıkması yasaklandı.

Ancak bu önlemler yetersizdir. Kamu ve özel sektörde birçok işçi halen çalışmaya devam etmektedir. Çalışanların sağlığı için zorunlu mal ve hizmet üretimi dışında işlerin durdurulması gerekirken alınan önlemler sınırlı ve yetersiz kalmıştır.

Bu raporda, 65 yaş ve üzeri nüfusun genel durumu ve sorunları incelenmiştir. Görülecektir ki sokağa çıkma yasağı uygulanan 65 yaş ve üstü nüfusun uzun yıllardır yaşadıkları çok önemli ve yapısal sorunları bulunmaktadır.

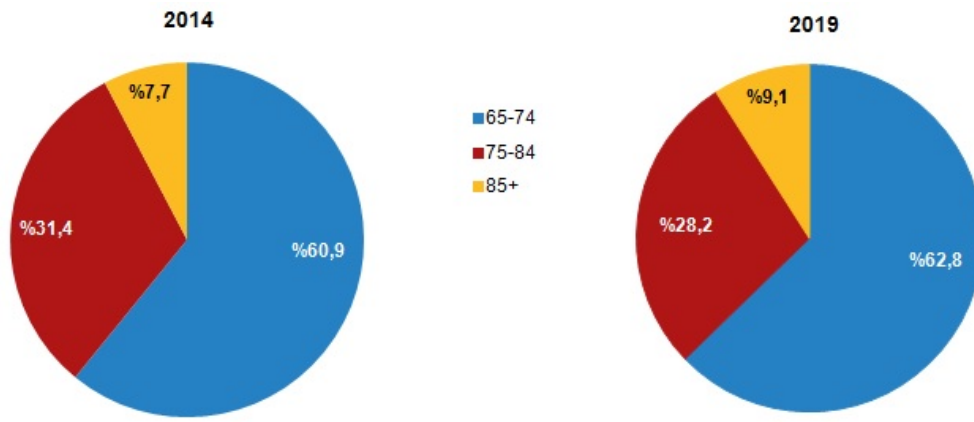
Raporda öne çıkan başlıklar şöyledir;

¹ TÜİK, OECD, verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu rapordaki veriler 2019 yılına aittir. 2020 yılı Ocak ayına ilişkin veriler henüz yayınlanmamıştır.

1. Türkiye’de 65 Yaş ve Üstü Nüfus Artıyor!

Türkiye’de 65 yaş ve üstü nüfus oranı yıldan yıla artmaktadır. 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus, 2014 yılında 6 milyon 192 bin 962 kişi iken son beş yılda %21,9 artarak 2019 yılında 7 milyon 550 bin 727 kişi oldu. Bu nüfusun, toplam nüfus içindeki oranı ise 2014 yılında %8,0 iken, 2019 yılında %9,0’a yükseldi². Yaş grubuna göre dağılımı ise; yüzde 62,8’i 65-74 yaş arası, yüzde 28,2’si 75-84 yaş arası, yüzde 9,1’de 85 yaş ve üstüdür.

Grafik1. Yaş Grubuna Göre 65 Yaş ve Üzeri Nüfus Oranı

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019.

2. Türkiye’de 65 Yaş ve Üstü Vatandaşlarımızın Yaşam Beklenti Düzeyi Birçok Ülkeden Düşüktür!

Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 10’unu oluşturan bu kesimin yaşam yılı beklentisi ise Covid’le mücadele eden diğer ülkelere göre daha düşüktür. Yaşam yılı beklentisi, kişilerin 65 yaşından sonraki yaşama yılı beklentisini ölçer. Bu sürenin uzamasında 65 yaş üstü nüfusun yoksulluğu, yoksulluk riski, sağlık imkânlarına erişimi kısaca ekonomik ve sosyal durumları etkilidir.

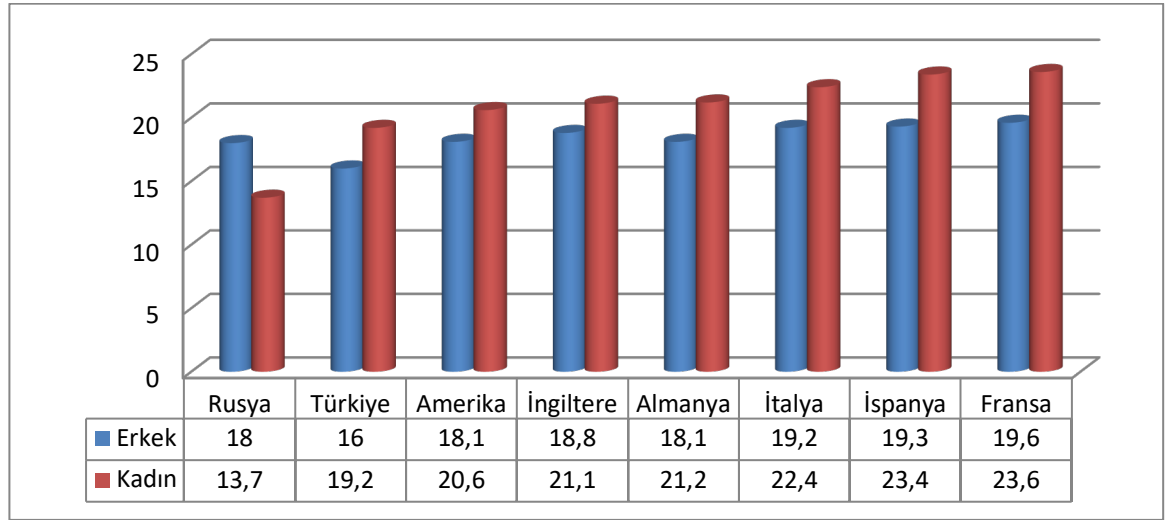
Türkiye’de yaşam yılı beklentisi diğer ülkelere göre düşüktür. 65 yaş üstü yoksulluğun düşük olduğu ve 65 yaş üstüne yönelik uygulanan sosyal politikaların yaygın olduğu ülkelerde yaşam yılı beklentisi ülkemize göre daha yüksektir. Türkiye’de bir kişinin ortalama yaşam beklentisi 78 yıl iken Rusya’da 72,

² 2019 yılı için Türkiye nüfusu; 83 milyon 154 bin 997. 0-14 yaş; 19 milyon 212 bin 345, 15-64 yaş; 56 milyon 391 bin 925, 65+ nüfus; 7 milyon 550 bin 727.

İngiltere’de 81, İngiltere’de 81, Amerika’da 78, İtalya ve İspanya’da 83, Fransa’da 82’dir.³

65 yaşından sonra yaşam yıl beklentilerine baktığımızda ise Türkiye’de kadınların 65 yaşından sonra yaşam yıl beklentisi 19 iken İngiltere’de ve Almanya’da 21, İtalya’da 22, İspanya ve Fransa’da 23 yıldan fazladır. Erkekler için ise Türkiye’de 16, Amerika, İngiltere ve Almanya’da 18’den fazla, İtalya, İspanya ve Fransa’da ise 19 yıldan fazladır. Cinsiyette kadınların, erkeklerden yaşam yılı beklentisi birçok ülkede daha fazladır. Ancak Türkiye’de erkeklerde yaşam yılı beklentisi, diğer ülkelere göre oldukça düşüktür.

Grafik.2. Ünelere Göre 65 Yaşından Sonra Yaşam Beklenti Yılı.

Kaynak: OECD. 2017.

3. Türkiye’de 5 Yaşlıdan 1’i Tek Başına Yaşıyor!

Türkiye’de her 5 yaşlıdan biri tek başına yaşamaktadır. Türkiye’de en az bir yaşlı fert bulunan hane sayısı 5 milyon 629 bin 421’dir. Bunlardan 1 milyon 373 bin 521’ini tek başına yaşayan yaşlı fertler oluşturuyor. Toplam yaşlı sayısının 7,5 milyon olduğu dikkate alındığında Türkiye’deki yaşlıların yüzde 18,2’si evde tek başına yaşamaktadır. Covid-19 nedeniyle dışarı çıkma yasağı olan ve tek başına yaşayan 65 yaş ve üzeri nüfusun sağlık sorunu yaşadığında ya da temel ihtiyaçlara gereksinim duyduğunda nasıl yardımcı olunacağı ve önlem alınacağı belirsizdir.

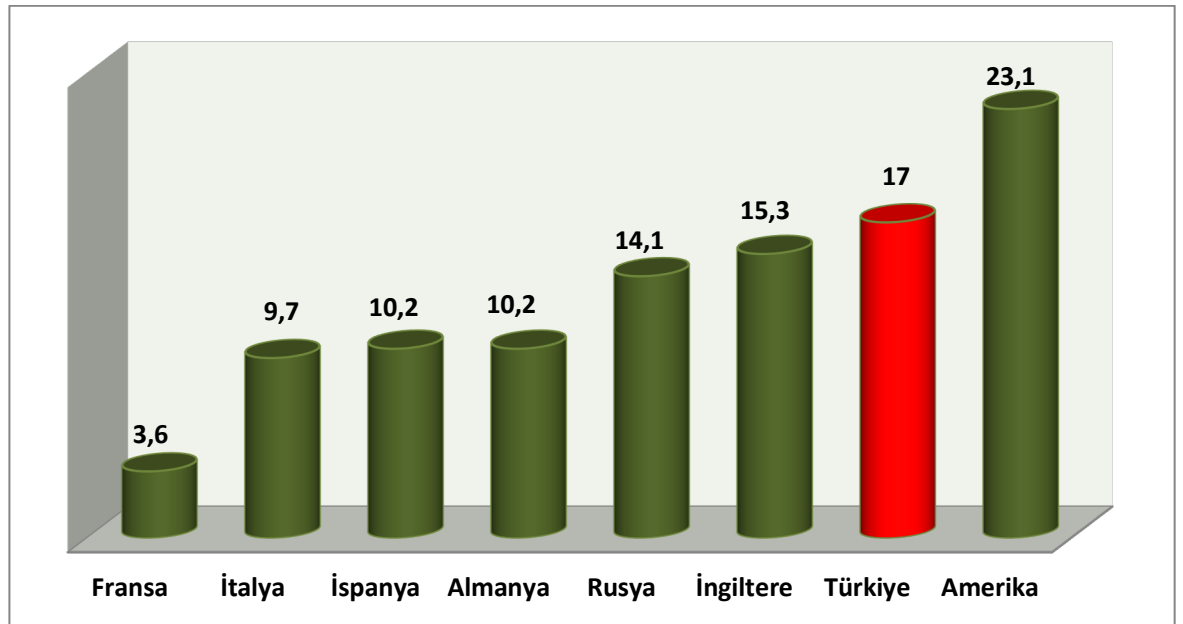
³ OECD. (2019).Healthy at Glance.

4. Türkiye’de 65 Yaş Üstü Nüfusun Yoksulluk Oranı Yüzde 17!

Türkiye’de 65 yaş üstü nüfusun yaşam beklentisinin Covid-19 ile mücadele eden ülkelere göre daha düşük olmasının en önemli nedeni yoksulluktur. Türkiye’de 65 yaş üstü nüfusun yoksulluk oranı⁴ yüzde 17’dir. Covid-19’un en çok etkilediği ülkelerin başlarında olan İtalya’da yoksulluk oranı yüzde 9,7, Fransa’da yüzde 3,6, İspanya’da ise yüzde 10,2’dir. Türkiye’ye en yakın oran İngiltere’de yüzde 15,3 iken en fazla yaşlı yoksulluğu yüzde 23 oranı ile Amerika’dadır.

Ülkemizde 65 yaş ve üzeri nüfusun yoksulluğunun diğer ülkelere göre yüksek olmasının başlıca nedenleriyse; büyük ölçüde işgücü piyasasındaki eşitsizlikler, sosyal güvenlik sisteminin kapsamının yetersizlikler, kişilerin istihdama katıldıkları dönemde kayıt dışı çalışması ya da emekli aylıklarının düşüklüğünden kaynaklanmaktadır.

Grafik.3. Ülkelere Göre 65 Yaş Üstü Yoksulluk Oranları.

Kaynak: OECD. 2017.

⁴ Yoksulluk oranı, geliri yoksulluk sınırının altına düşen (belirli bir yaş grubunda) kişi sayısının oranıdır.

5. Türkiye’de 65 Yaş ve Üstü Çalışan Kişi Sayısı Artıyor!

Yoksulluk oranının diğer ülkelere göre yüksek olduğu ülkemizde, 65 yaş üstü nüfusun önemli bir kısmı geçinebilmek için çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle de 65 yaş üstü nüfus içerisinde çalışanlar oranı yıldan yıla artmaktadır. 2014 yılında toplam 65 yaş ve üstü nüfus içerisinde çalışanların oranı yüzde 11,2 iken, 2019 yılında bu oran yüzde 11,6’ya yükselmiştir. İşsizlik oranı ise 2014’de yüzde 2,1 iken 2019 yılında yüzde 3’e yükselmiştir.

Tablo.1. 65 Yaş ve Üstü Nüfusun İşgücü Durumu

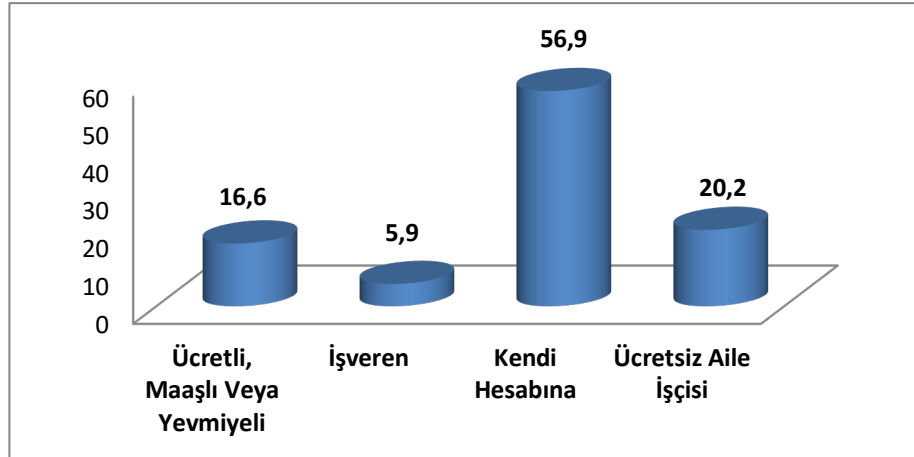
Yıllar	İŞGÜCÜ	İSTİHDAM	İŞSİZLİK
2014	11,5	11,2	2,1
2019	12	11,6	3

Kaynak: TÜİK. 2019 verilerinden yararlanılarak Araştırma Dairesi tarafından hesaplanmıştır.

6. Çalışanların Yüzde 16,6’sı Ücretlidir!

Toplam 65 yaş üstü nüfusun yüzde 16,6’sı ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışırken yüzde 56,9’u kendi hesabına, yüzde 20,2’si ücretsiz aile işçisi, yüzde 5,9’u da işverendir.

Grafik.4. İşteki Durum.

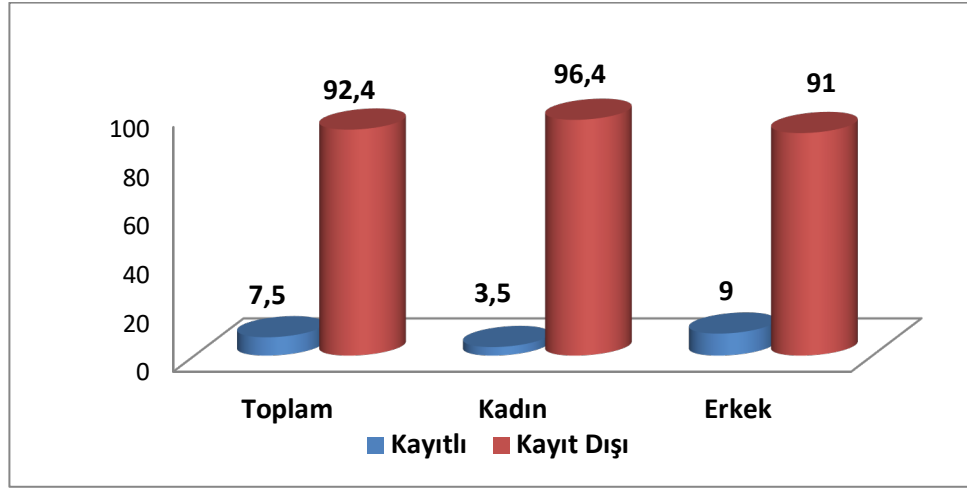

Kaynak: TÜİK.2019.

7. Çalışanların Yüzde 92'si Kayıt Dışı Çalıştırılıyor!

65 yaş ve üstü çalışanların kayıt dışı çalıştırılma oranı da çok fazladır. 65 yaş üstü çalışanlarda kayıt dışı istihdamı 787 bin kişi ile yüzde 92'dir. 65 yaş üstü çalışanların sadece 64 bin kişi yani yüzde 8'i kayıtlıdır. Kadınların yüzde 3,5'i (8 bin kişi) kayıtlı iken yüzde 96,4'ü (218 bin kişi) kayıt dışı, erkeklerin ise yüzde 9'u (56 bin kişi) kayıtlı iken yüzde 91'i (569 bin kişi) kayıt dışıdır.

Grafik.5. 65 Yaş ve Üstü Nüfusun Sosyal Güvenlik Sistemine Kayıtlılık Oranları

Kaynak. TÜİK 2019 verilerinden yararlanılarak Araştırma Dairesi tarafından hesaplanmıştır.

Sektörel dağılımlarına baktığımızda ise 65+ nüfusun yüzde 64,7'si tarım, yüzde 28'i hizmet, yüzde 5,2'si sanayi ve yüzde 1,8'inin inşaat sektörlerinde çalışmaktadır (TÜİK, 2019).

Değerlendirme;

65 yaş üstü nüfusun işsizlik, yoksulluk, güvencesizlik ve toplumdan dışlanma ihtimalleri ile karşı karşıya kalmaları diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir. Raporumuzda görüldüğü gibi, ülkemizde 65 yaş üstü nüfus her geçen gün artarken, yeterli bir gelir güvencesi olmaması nedeniyle yoksulluk ile boğuşmakta, kayıt dışı ve güvencesiz koşullarda çalışmaya zorlanmaktadır. Ayrıca diğer yaş gruplarına göre daha fazla sağlık sorunlarının olması, bu yaş grubunun toplumsal hayata katılımını da engellemektedir.

Salgınla mücadele kapsamında Covid-19'a karşı mücadele için iktidarın açıkladığı "Ekonomik İstikrar Kalkanı" paketi başta işçiler olmak üzere 65 yaş üstü kesim için

de kalkan olmaktan uzaktır, sermayeye destek niteliğindedir. Hükümetin sermayeye değil halka ve işçilere kalkan olması beklenirken yine korunan işveren kesimi olmuştur.

Covid-19 virüsü nedeniyle evde kalması gereken bu yaş grubu ek bir gelir güvenceleri olmadığı için daha büyük sorunlar ile karşı karşıyadır. Toplumsal eşitsizliğin daha fazla derinleşmemesi için başta evde kalmak zorunda olan 65 yaş üstü ve diğer tüm yaş grupları için acil koruyucu ve düzenleyici önlemler alınması gerekmektedir.

Salgın, halk sağlığı ve insan yaşamı açısından daha vahim sonuçlar yaratmadan İktidarın, Covid-19'a karşı kapsamlı bir sosyal paket hazırlaması gerekir. Anayasa'nın sosyal devlet ilkesine uygun biçimde devlet, halkın sağlığını, işini ve gelirini korumak için gereken her şeyi yapmalıdır.

Temel taleplerimiz:

- 1) Temel, zorunlu ve acil mal ve hizmet üreten işler dışında bütün işlerde salgın süresince çalışma durdurulsun.**
- 2) Salgın süresince işten çıkarmalar yasaklanmalı. Çalışanlara ücretli izin verilmeli ve işsizler için ise koşulsuz işsizlik maaşı ödenmelidir.**
- 3) Hükümet çalışamayan ve gelir kaybına uğrayanların geçimini sağlamalıdır**
- 4) Yurttaşların kredi, fatura ve vergi borçları ertelenmelidir**
- 5) İşsizlik sigortası ödeneğinden yararlanma koşulları kolaylaştırılmalıdır.**
- 6) En düşük emekli aylığı asgari ücret düzeyine yükseltilmelidir.**
- 7) Zorunlu olarak çalışanların sağlık koşullarının sağlanması bakımından Covid-19 testinin yapılması dahil tüm sağlık önlemleri arttırılmalıdır.**
- 8) Belediye hizmetlerinde çalışan tüm işçilere buldukları yerde yaygın test ve günlük sağlık taraması yapılmalıdır. İş yerlerinde hijyen sağlanmalıdır.**
- 9) Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilim Kurulu Rehberi'nde de belirtildiği gibi COVID-19 bulaşmasını engellemek amacıyla kullanılan uygun koruyucu ekipman, sürekli ve eksiksiz olarak temin edilmelidir.**
- 10) Sağlık hizmetleri bir bütündür yapılması kararlaştırılan ek ödeme işçi memur ayrımı yapılmadan tüm sağlık çalışanlarına uygulanmalıdır.**